

УДК 336.201.2

ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Непочатенко О.А.

Уманський державний аграрний університет

В статье рассмотрены функции и принципы управления современным сельскохозяйственным предприятием в целом и его платежеспособностью в том числе.

Ключевые слова: управление, сельскохозяйственное предприятие, планирование, учет, контроль, платежеспособность, денежные потоки.

In the article the functions and principles of modern agricultural enterprise management in whole and also its solvency are considered.

Key words: management, agricultural enterprise, planning, accountability, control, solvency, cash flows.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток економіки ринкового типу потребує реформування усіх сфер економічної діяльності, вдосконалення існуючих та використання нових методів і способів організації господарських процесів. Зростання конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції, зміни в економічному та політичному середовищах змушують аграрні підприємства шукати ефективні методи управління фінансово-господарською діяльністю. Актуальність дослідження обумовлена тим, що кожна конкретна ситуація потребує своїх методів розробки й прийняття управлінських рішень з метою уникнення банкрутства. Ефективному здійсненню цих процесів сприяє вивчення й удосконалення функцій та принципів управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми управління в цілому й управління платоспроможністю, зокрема, знайшли своє відображення у працях І.А. Бланка, О.О. Канцурова, В.П. Павлика, О.О. Терещенка, А.М. Поддєрьогіна.

Проте, в контексті дискусії щодо управління платоспроможністю сільськогосподарських підприємств, визначено що вони потребують подальшого глибокого дослідження адаптованого до умов сільського господарства.

Мета дослідження полягає у вивченні основних функцій та принципів управління та їх впливу на платоспроможність аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Управління аграрним виробництвом – це процес активної планомірної дії системи, що управляє, на розвиток виробництва, заснованого на свідомому використанні об'єктивних – економічних, технічних, біологічних, екологічних, організаційних та соціально-психологічних законів і правових норм, що здійснюється з метою ефективного господарювання. Основні вимоги, що ставляться до управління сільськогосподарським підприємством – це його своєчасність, оперативність та ефективність [1].

Управління сільськогосподарським підприємством включає загальне управління (дотримання нормативних вимог і політики управління, політика інновацій, планування, організація роботи, мотивація, координація, контроль і відповідальність), управління структурою організації (створення, правові форми, питання територіального розміщення, предмет та організація діяльності, реорганізація, ліквідація) та визначені ділянки управління (виробництво, фінанси, маркетинг тощо). Управління фінансами відносно молода галузь управлінської діяльності (оскільки при командно-адміністративній економіці у ній майже не було потреби) яка передбачає пошук оптимальних джерел формування фінансових ресурсів, використання фінансових ресурсів, структурування капіталу, управління платіжними засобами і платіжним оборотом, фінансове планування і контроль, управління фінансовим станом.

Зупинимось на деяких, як на наш погляд, основних функціях управління сучасним аграрним підприємством. Не принижуючи значення інших функцій хочемо зазначити, що найважливішою функцією управління сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, є аналіз. Він складається з дослідження економічних процесів, що відбувались на підприємстві у минулому, умов зовнішнього середовища сьогодні, встановлює тенденції розвитку, визначає загрози і можливості, а також проблеми, що підлягають вирішенню. Аналіз передує виробленню рішень і є основою для прогнозування і планування. Тобто, функція аналіз виступає засобом досягнення відповідності між поставленими завданнями і досягнутими результатами, основою для вироблення управлінських дій, з метою ліквідації негативних відхилень реального розвитку від запланованого. Т.М. Ковальчук зазначає, що "...економічний

аналіз здатний забезпечити прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень на основі системного пізнання сучасної економічної дійсності, глибокого дослідження внутрішньої логіки розвитку економічних явищ і процесів, які є невід'ємною умовою діяльності господарської одиниці в умовах ринку та формування ринкової економки" [2, с. 48]. Але, як зазначає далі вчений, застосування застарілих методичних підходів применшили його роль і актуальність [2].

Прогнозування й планування полягає у визначенні напрямів, цілей, пропорцій, темпів виконання виробничих процесів і являє собою вибір дій на визначений період часу. На стадії планування, крім вибору дій, напрямів досягнення мети і визначення показників, зважаються питання з форм, методів, термінів та інструментів контролю. Організація вирішує питання структури, упорядкування і регламентації дій виконавців, вибирає спеціалізацію й оптимізує методи провадження робіт. Контроль носить всеосяжний характер і пов'язаний з усіма функціями системи управління. Процес аграрного виробництва дуже складний і тому важливо його контролювати на всіх стадіях, починаючи від організації й закінчуючи визначенням фінансових результатів. Здійснювати це можливо за допомогою обліку.

Облік, як функція управління, являє собою одержання і фіксацію в кількісній формі результатів стану об'єкта у будь-який момент часу. Саме облік створює можливість реального контролю над ходом виробництва, його регулювання і кінцеву фіксацію діяльності підприємства за звітний період. Облікові дані є основою для проведення економічного аналізу діяльності підприємства і функціонування системи управління.

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку, невід'ємною і важливою ланкою є інформаційне забезпечення процесу управління, яке полягає у пошуку й обробці інформації, необхідної для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Не можна не відзначити, що будь-які ухвалені рішення вимагають обробки великих масивів інформації. Для сільськогосподарських підприємств, як організаційно-економічних об'єктів управління, в умовах ринкової економіки інформація має виняткове значення, адже його діяльність базується на вивченні конкретної ситуації, що складається як на ринку товарів, послуг, робочої сили, капіталу, фінансів тощо, так і в самому підприємстві. Компетентність керівника часто залежить не стільки від минулого досвіду, а від володіння достатньою кількістю інформації про швидкоплинну ситуацію й уміння нею скористатися. Це відноситься як до зовнішньої так і до внутрішньої релевантної інформації [3].

Інформація по стратегічному плануванню дозволяє загальному керівництву нести відповідальність за визначення довгострокових цілей, акумуляцію ресурсів і формування політики для досягнення поставленої мети. Така інформація може включати перспективну оцінку середовища, економічні прогнози і демографічні тенденції.

Контрольна управлінська інформація використовується відділами і службами менеджменту для координації дій підконтрольних ним суб'єктів і розробки узгоджених оперативних планів.

Оперативна інформація допомагає менеджерам середньої ланки виконувати щоденні операції, наприклад, такі, як розрахунок заробітної плати та інші фінансові розрахунки, управління запасами. Отже, комплекс інформаційно-аналітичного забезпечення є достатньо складним і динамічним елементом системи управління

Перед органом, що управляє, зазвичай ставляться завдання: отримання інформації, її обробка, генерування і передача наступній ланці у вигляді управлінських дій. В.М. Гончаров, В.В. Аронова та Г.І. Дібніс вважають, що на підприємствах мають формуватись та функціонувати підсистеми, які відповідають за достатність, достовірність і оперативність інформації, що використовується в процесі управління [4].

Важливим джерелом інформації для керівників вищої і середньої ланки є інформація про фінансовий стан та платоспроможність як свого підприємства, так і контрагентів, а також конкурентів.

Управління платоспроможністю сільськогосподарських підприємств є важливою ланкою управлінської діяльності яка забезпечує основну мету функціонування суб'єкта господарювання – отримання максимального прибутку й рентабельності активів, забезпечення стабільного стійкого фінансового стану підприємства та знаходження рішень щодо його покращення. На нашу думку, управління платоспроможністю сільськогосподарських підприємств має передбачати розв'язання таких завдань: визначення основних принципів та індикаторів управління платоспроможністю, організація управлінської діяльності та її інформаційно-методологічне забезпечення і здійснюватись у наступній послідовності: збір і обробка інформації щодо платоспроможності та факторів, що на неї впливають; аналіз інформації; складання прогнозних і поточних планів на основі аналізу інформації; організація поточної (оперативної) діяльності підприємства; облік і контроль за діяльністю підприємства (рис. 1).

Важливим елементом об'єкта управління платоспроможністю аграрних підприємств є грошові потоки, що виникають внаслідок здійснення ними виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності.

А. Раппапорт [5] рекомендує менеджменту під час прийняття фінансових рішень орієнтуватись саме на прогнози майбутніх чистих грошових потоків (cash-flow) [6]. Модель управління грошовими потоками аграрних підприємств розв'язує коло питань щодо: збільшення та прискорення формування вхідних грошових потоків підприємства; оптимізації формування вихідних грошових потоків; прогнозування та планування резерву ліквідності; зменшення фінансових ризиків [7].

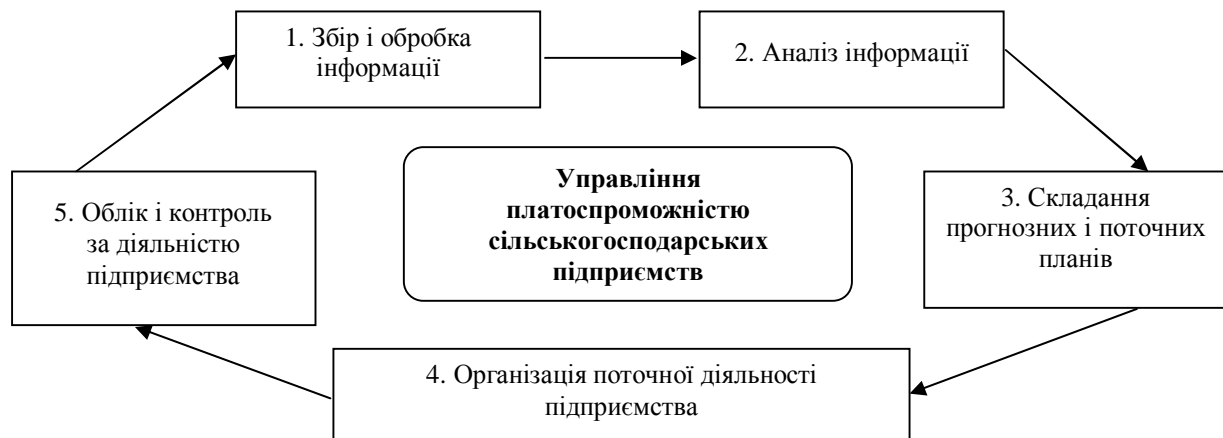

Рис. 1. Послідовність вираження функцій управління платоспроможністю сільськогосподарських підприємств

Грошові потоки від операційної діяльності сільськогосподарських підприємств пов'язані з надходженням та використанням коштів у процесі виробництва і реалізації продукції. Вхідні грошові потоки забезпечуються виручкою від реалізації продукції, погашенням дебіторської заборгованості, отриманням авансів. Вихідні грошові потоки пов'язані з платежами за рахунками постачальників, виплатами заробітної плати працівникам підприємства, відрахуваннями в бюджет та позабюджетні фонди тощо. Грошові потоки з інвестиційної діяльності пов'язані з придбанням та продажем довгострокових активів, а також короткострокових фінансових інвестицій, а з фінансової діяльності – випуском та продажем викуплених акцій власної емісії, одержанням та погашенням позик, виплатою дивідендів, тощо.

Висновки. Таким чином, для ефективного управління грошовими потоками необхідно мати інформацію про стан основних і оборотних засобів підприємства, про рух дебіторської та кредиторської заборгованості, про довгострокові та короткострокові фінансові вкладення і позики, про розмір власних і залучених засобів, про виручку, прибутки та збитки, тобто проводити ефективну платіжну політику. Як зазначає І.А. Полтєва, стратегічними завданнями платіжної політики є наступні: оптимізація використання наявних і безготівкових коштів підприємства; максимізація прибутку підприємства; оптимізація фінансової структури капіталу; забезпечення інвестиційної привабливості; використання ринкових механізмів залучення фінансових ресурсів.

Управління платоспроможністю здійснюється на певних принципах, основними з яких є :

- принцип стратегічного підходу за яким комплексно вирішуються питання вчасності розрахунків, погашення заборгованості, покращення фінансової дисципліни, підвищення рівня платоспроможності;
- принцип мінімізації втрат і витрат, що передбачає оптимізацію витрат та зменшення впливу втрат підприємства на його фінансово-господарську діяльність. Цей принцип здебільшого використовується у період кризових явищ в економіці. І якщо зменшення матеріальних витрат на одиницю продукції є позитивним явищем, то скорочення чисельності працюючих, як один із інструментів зменшення витрат, має негативні соціальні та загальнодержавні наслідки. За даними Державного комітету статистики України, загальна кількість безробітних на початок 2009 року становила 906,1 тис. осіб, а навантаження на 10 вільних робочих місць – 118 осіб [8];
- принцип мінімізації неплатоспроможності полягає в організації процесу відновлення платоспроможності боржника таким чином, щоб забезпечити задоволення вимог кредиторів без застосування ліквідаційної процедури.

У зв'язку із динамічними змінами економіки на мікро- та макрорівнях не існує стандартів і методів управління. Кожна конкретна ситуація потребує своїх методів розробки й прийняття управлінських рішень. Нова філософія управління передбачає нові підходи до напрацювання методики й організації аналітичних досліджень за всіма векторами зміни стану та розвитку економічних систем будь-якого ієрархічного рівня чи ступеня глобалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлик В.П. Використання економіко-математичних залежностей в ситуаційному управлінні сільськогосподарським підприємством / В.П. Павлик // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 42 – 47.
2. Ковальчук Т.М. Сучасна філософія управління та проблеми економічного аналізу / Т.М. Ковальчук // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 48 – 53.
3. Костенко О.М. Обліково-аналітична інформаційна система підприємства / О.М. Костенко // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 87 – 92.
4. Гончаров В.М. Організація управління комплексом інформаційно-аналітичного забезпечення адміністрування змін системи маркетингу / В.М. Гончаров, В.В. Аронова, Г.І. Дібніс // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 18 – 22.
5. Rappaport Alfred. Shareholder Value. – Stuttgart: Schaefer-Poeschel Verlag, 1999. – P. 16.
6. Терещенко О.О. Управління вартістю підприємства в системі фінансового менеджменту / О.О. Терещенко, М.В. Стецько // Фінанси України. – 2007. – № 3. – С. 91 – 99.
7. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А.М. Поддєрьогін, Я.І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 119 – 127.
8. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 352.9

МІСТА РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ ЯК СУБ'ЄКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Жук В.І., головний спеціаліст сектору регіональної політики
відділу стратегій управління регіональним розвитком,
Шевченко О.В., к.е.н., завідувач сектору регіональної політики
відділу стратегій управління регіональним розвитком
Національний інститут стратегічних досліджень (м. Київ)

В статтє проаналізовано ссовременное состояние и проблемы социально-экономического развития городов районного значения. Определены приоритеты государственной политики относительно развития таких городов. Сформированы рекомендации по становлению таких городов как субъектов социально-экономической политики и управления.

Ключевые слова: город районного значения, коммунальная собственность, жилищно-коммунальное хозяйство, земельные ресурсы, социальная инфраструктура, стратегия управления.

The modern state and problems of socio-economic development of regional significance towns are analyzed in the article. The priorities of state policy concerning the development of such towns are determined. The recommendations on such towns formation as a socio-economic policy and government entity are given.

Key words: regional significance town, municipal property, housing and communal services, land resources, social infrastructure, control strategy.

Адміністративно-територіальний поділ України передбачає існування різного роду адміністративних утворень, вагоме значення серед яких мають базові одиниці такого поділу – міста, селища, села. Серед них особливої уваги заслуговує дослідження проблематики функціонування міст районного значення, що обумовлено декількома причинами. По-перше, визначним чинником сучасного стану таких міст є те, що більшість з них забезпечує соціально-культурне та комунально-побутове обслуговування населення прилеглих територій, а решта – це промислові, санаторно-курортні, історико-культурні та туристичні центри переважно монофункціональної спрямованості. Тому посиленої уваги потребує аналіз проблем соціально-економічного розвитку, розбудови та збереження інфраструктури соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства таких міст. По-друге, міста районного значення хоча і є первинними ланками місцевого самоврядування, однак, на відміну від міст обласного чи республіканського значення, не мають достатніх фінансових можливостей вирішення питань самостійного розвитку внаслідок обмеженого переліку повноважень. Такі проблеми перешкоджають і соціально-економічному розвитку міст, і становленню їх як провідників місцевої демократії. Перед теоретиками та практиками постало завдання модернізації системи управління містами районного значення, забезпечення показників життя мешканця міста на рівні, не нижчому за середній по Україні, з метою недопущення розповсюдження негативних тенденцій розвитку і створення сприятливого життєвого середовища для громадян. Цим обумовлена актуальність даної теми дослідження.